

MEDYA VE SİYASET

GAZETECİLİK

PROF. DR. MURAT ÖZGEN

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ AÇIK VE UZAKTAN EĞİTİM FAKÜLTESİ

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ AÇIK VE UZAKTAN EĞİTİM FAKÜLTESİ

GAZETECİLİK PROGRAMI

GAZETECİLİK

PROF. DR. MURAT ÖZGEN

Yazar Notu

Elinizdeki bu eser, İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi'nde okutulmak için hazırlanmış **bir ders notu niteliğindedir.**

ÖNSÖZ

İlk kitle iletişim aracı olarak ele alındığında gazetenin tarihsel süreç içindeki gelişimi matbaanın bulunmasının ardından gelişme göstermekle birlikte çok daha eski çağlara dayanmaktadır. Tarihte Orta Çağ öncesi günümüzdeki çağdaş gazetelerden farklı olarak ancak yine de bugünün gazetelerinin temel işlevini yerine getirmek için farklı farklı şekillerde ortaya konmuş olan girişimler dikkat çeker. Batı’da ve Osmanlı’da birbirinden ayrı ve farklı zaman ve nedenlere bağlı olarak ortaya çıkan gazetecilik faaliyeti işlevsel olarak da farklılıklar göstermiştir. Burjuva sınıfının ortaya çıkışı ile birlikte habere olan talep ve bunun sonucunda ortaya çıkan arz Batı’daki gazetecilik faaliyetinin temelinde yatan düşüncenin doğal gereksinimden kaynaklandığını bize gösterir. Oysa buna karşın Osmanlı’da görülen gazetecilik faaliyetinin temelinde Saray’ın girişimi ile Sultan II. Mahmut devrinde gerçekleşir. Osmanlı’da gazetenin önemi geç anlaşılmış olmasına rağmen daha sonraları bu faaliyet alanı siyasetin ve yasal denetimin sıkı biçimde kontrolü altında gelişme göstermiştir. Cumhuriyetin ilk kuruluş aşamasında da 25 yıllık süreçte, bu gelişme aynı şekilde devam etmiştir. 1946 sonrası Türkiye’de basın faaliyetleri nispeten serbest hale gelmiş, 1950 seçimleri ile görece bir rahatlama yaşanmıştır. Ancak 1950-1960 arası ülkemizde basın – siyaset ilişkisinde önemli dönüm noktalarını içinde barındırır biçimde geçmiştir. 1960 sonrasında TRT’nin kuruluşu basın yanında radyo ve televizyonun Türkiye’de yayın hayatına etkin biçimde katılması sonucunu doğurmuştur. 1980 sonrasında basın kuruluşlarının haber yapısı değişirken, 1990’dan sonra ise özel-ticari radyo ve televizyon yayıncılığı Türkiye’deki medyanın yapısının önemli ölçüde değişmesi sonucunu doğurmuştur. Günümüzde medya holdingleri haber portalları, dağıtım ağları, radyo ve televizyonları ile karşımıza çıkmaktadır. Dersin konusu tüm bu anlatılanlar bağlamında, tarihsel süreci de dikkate alarak gerçeklerin bilimsel ve tarafsız bir yaklaşım içinde anlatımıdır.

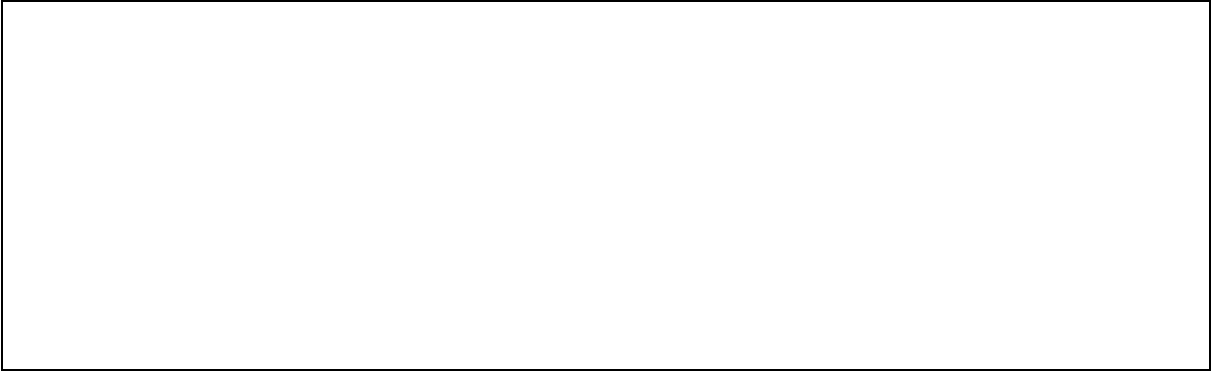
English: Being of the first mass communication instrument newspaper has a long-time past before the invention of printing-press. There were many newspaper samples which functioned as modern newspapers before the Middle Age in the history. In the West and Ottoman Empire many newspapers could be seen but those functioned for very different goals. In the West especially after the Renaissance rich middle-class (or bourgeois) demanded news in order to get knowledge about the world and trade. In Ottoman Empire first newspaper was published during the age of Sultan Mahmud II. But the goal of that newspaper was not same as the newspapers in the West. During the Ottoman Empire journalists and newspapers were taken

under control very closely and that was the same as in the first 25 years in the Turkish Republic. After 1946 press became more independent of government. But during the period of 1950-1960 the relation between press and the government contented many important and critical milestones. By establishment of TRT after 1960 radio and television broadcast was began regularly. After 1990 private radio and televisions began to broadcast and that caused great changes in the structure of media in Turkey. Today many media holdings contain news portals, distribution networks, radio and television stations. The subject of the course of “Media and Politics” is to highlight these realities from the point of view of scientific aspect and objectivity.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	1
İÇİNDEKİLER.....	3
KISALTMALAR	4
YAZAR NOTU	5
1. İLETİŞİM OLGUSU, GAZETENİN KISA TARİHÇESİ İLE BATI'DA VE OSMANLI'DA GAZETECİLİK FAALİYETLERİ	6
2. BATI'DA VE OSMANLI'DA İLK YASAL DÜZENLEMELER VE BASIN FAALİYETLERİNİN DURUMU	18
3. CUMHURİYET DÖNEMİNDE BASINLA İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER VE BASIN FAALİYETLERİNİN DURUMU.....	30
4. CUMHURİYET DÖNEMİNDE İLK ANAYASADA BASIN ÖZGÜRLÜĞÜNÜN ELE ALINIŞI İLE TAKRİR-İ SÜKUN KANUNU VE BASINA YANSIMALARI	41
5. CUMHURİYET DÖNEMİNİN İLK BASIN KANUNU İLE 1938 DEĞİŞİKLİKLERİ VE BASIN- SİYASET İLİŞKİSİ	52
6. 1945 SONRASI GELİŞMELER ÇOK PARTİLİ SİYASAL HAYATA GEÇİŞ VE DÜNYADAKİ GELİŞMELERİN TÜRKİYE'YE YANSIMALARI.....	63
7. 1950-1960 ARASI DEMOKRAT PARTİ (DP) İKTİDARI DÖNEMİ VE BASIN İKTİDAR İLİŞKİLERİ	74
8. 1960 VE 1971 ARASI TÜRKİYE'DE MEDYA ALANINDA GELİŞMELER VE BASIN İKTİDAR İLİŞKİLERİ	85
9. 1971 İLE 1980 ARASI TÜRKİYE'DE MEDYA ALANINDA GELİŞMELER VE BASIN İKTİDAR İLİŞKİLERİ.....	96
10. 1980 İLE 1990 ARASI TÜRKİYE'DE MEDYA ALANINDA GELİŞMELER VE BASIN İKTİDAR İLİŞKİLERİ.....	107
11. 1980 İLE 1990 ARASINDA TÜRKİYE VE DÜNYADAKİ GELİŞMELER İLE TÜRK BASINININ SERMAYE VE YÖNETİM (PATRONAJ) YAPISINDAKİ DEĞİŞİM VE DÖNÜŞÜMLER.....	118
12. 1980 İLE 2000'Lİ YILLAR ARASINDA MEDYALAŞAN (SERMAYE ARTTIRAN VE ULUSLARARASI ÖLÇEKTE ŞİRKETLEŞEN) BASIN İLE MEDYADA MAGAZİNLEŞME VE TEKELLEŞME EĞİLİMLERİ VE DÖNEME AİT SİYASİ GELİŞMELER.....	129
13. GÜNÜMÜZDE GAZETECİ TANIMI İLE İFADE VE BASIN ÖZGÜRLÜĞÜ KAVRAMININ ANAYASAL VE ULUSLARARASI SÖZLEŞMELERDE ELE ALINIŞ BIÇIMI.....	140
14. TÜRKİYE'DE MEDYA İLE İFADE VE BASIN ÖZGÜRLÜĞÜ KAVRAMLARINA GENEL BİR BAKIŞ. GENEL DEĞERLENDİRME	152

KISALTMALAR

YAZAR NOTU

--

1. İLETİŞİM OLGUSU, GAZETENİN KISA TARİHÇESİ İLE BATI'DA VE OSMANLI'DA GAZETECİLİK FAALİYETLERİ

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

- 1.1.**
- 1.2.**
- 1.3.**
- 1.4.**

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği

Anahtar Kavramlar

--

Giriş

İletişim, insanın toplumsallaşması ve birey olarak değer kazanmasında etkin bir role sahiptir. Gazetecilik, kitle iletişim araçlarının ilk ve en temel faaliyeti olup, Batı'da Rönesans, Reformasyon, Aydınlanma ve Sanayi Devrimi ile ortaya çıkan sosyo-ekonomik bir olgudur. Johannes Gutenberg'in matbaayı icadı ile başlayan gelişme sonrasında basılı eserlerin toplum üzerindeki etkisi nedeniyle Kilise tarafından yasaklanması sonucunu doğurmuştur. 17. yüzyıl Batı'da gerçek anlamda gazetelerin ortaya çıktığı bir çağdır.

İletişim olgusu insanın en temel yaşam faaliyetlerindedir. İnsan toplumsal yaşamda ancak toplumla ve çevresiyle iletişimi oranında anlam ve değer kazanır. Bu nedenle iletişim faaliyeti insanın tarihi kadar eskidir. Bu bağlamda, kitle iletişim araçlarının bireysel ve toplumsal etki ve sorumlulukları bulunmaktadır. Kitle iletişim araçlarının ilk ve en önemli örneği gazetedir. Gazetecilik faaliyeti özellikle Batı'da, insan aklı verilerinin değer kazanması, düşüncenin özgürleşmesi ve ekonomik faaliyetlerin artışına paralel olarak gelişme göstermiştir.

Rönesans, Reformasyon ve Aydınlanma dönemi, bütün bu gelişmenin önemli kilometre taşlarıdır. Aydınlanma 18. yüzyılda Batı'da dikkat çekici gelişmelerin ortaya çıkmasını sağlamış bir harekettir ve gerek ortaya çıkıp gelişmekte olan burjuva sınıfı gerekse liberal düşünce sistematiği, Aydınlanma hareketinin ışığı altında serpilmiş ve gelişmiştir. Bütün bu gelişmelerin sonucunda ortaya çıkan Sanayi Devrimi ile birlikte Batı toplumları da dünyadaki gelişmişlik çizgisinin tepe noktasına erişmelerini sağlayacak olan ivmenin ilk hareketini sağlamış oldular. Bu açıdan değerlendirildiğinde Aydınlanma ve Sanayi Devrimi birbirinin çağdaşdır.

Diğer yandan Sanayi Devrimi'nin önemi ise, o güne kadar insanlık tarihinin yeni bir dönemine evrilmeyi sağlaması ve buna yol açmış olması bakımındandır. Bu evrilme ve dönüşüm Batı toplumunun sosyo-ekonomik sistemini olduğu kadar sosyo-kültürel yapısını da doğrudan etkilemesi dolayısıyla dikkate değerdir.

Bu arada Humanizm düşüncesini de bütün bunların gerekçesi olması yanında, sonucu olarak da değerlendirmek yanlış bir yaklaşım olmayacaktır.

17. ve 18. yüzyıllarda Batı'da artık özgür düşüncenin yayılmasına yönelik girişimler birbiri ardı sıra gerçekleştiriliyordu. Matbaanın bulunması, bu açıdan değerlendirildiğinde, kuşkusuz çok önemli bir dönüm noktasıdır. Aynı şekilde gazetecilik faaliyetlerinin de ortaya çıkışı bu dönem açısından değerlendirildiğinde rastlantısal değildir. Batıda gazetecilik faaliyetlerinin temelinde yatan neden ekonomik olduğu kadar aynı zamanda siyasaldı. Söz konusu dönemde, bir yandan ekonomik faaliyet ve hareketliliğin artışıyla birlikte, basının kaçınılmaz biçimde işlevsellik kazanması yanında gazete siyasal nedenlere bağlı olarak da kullanılmıştır. Gazetelerin temelini oluşturan yazılı metinlerin, ekonomik bülten ve haber kâğıtlarından oluşması kadar, önce Fransa sonralarında ise, Osmanlı'da 18. yüzyıldan başlayarak siyasal amaçlarla gazetenin kullanımı söz konusudur. Gazetelerin siyasal nedenlere bağlı olarak kullanımı yalnızca, Avrupa'da değil aynı zamanda Amerika Birleşik Devletleri'nde de gerçekleşmiştir.

Ancak basılı eserlerin tarihsel macerası ve süreç içinde karşılaşılan engellemelere rağmen, bilginin karşı konulamaz ışığı, insanoğlunun gelişimini her zaman olumlu yönde

etkilemiştir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde, 17. yüzyılın hemen başında ortaya çıkan gazetecilik faaliyetinin kısa sürede göstermiş olduğu aşama, bu olaydan yaklaşık yarım yüzyıl önce, 1550'lerde basılmış esere, adeta toplumsal düzeni bozmaya yönelik potansiyel bozguncu bir güç olarak bakılması kadar anlam yüklüdü. Nitekim baskı makinesi ile çoğaltılıp dağıtılan yazılı eserlerin dikkate değer etkisi dolayısı ile, kilise sansür belgesini yayımlamış ve yasaklı eserleri Hıristiyan dünyasına duyurmuştur.

Kilisenin böylesi bir sansür uygulaması, nitelik olarak Kopernik ve Galileo'ya karşı ortaya konulan zorlama ve baskıyla eşdeğerti. Nedenine gelince, bu bilimsel çalışma ve keşifler nedeniyle artık kilisenin evrenin merkezine koyduğu dünya, dünyanın merkezine koyduğu dogmatik kilise sistematığından vazgeçmek ve dünyanın evrende çok küçük bir zerre olduğunu kabul etmek zorunda kalmasından kaynaklanıyordu.

Uygulamalar

--

Uygulama Soruları

--

Bu Bölümde Ne Öğrendik Özeti

Bölüm Soruları

Cevaplar

1), 2), 3), 4)..., 5)... , 6)..., 7)..., 8)..., 9)...10) ...

2. BATI'DA VE OSMANLI'DA İLK YASAL DÜZENLEMELER VE BASIN FAALİYETLERİNİN DURUMU

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

- 2.1.**
- 2.2.**
- 2.3.**

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği

Anahtar Kavramlar

--

Giriş

Batı'da ortaya çıkan ilk gazete örneklerinin ardından Osmanlı İmparatorluğu topraklarında da gazetecilik faaliyetleri 18. yüzyıl sonuna doğru görülmeye başlar. Ancak Osmanlı'da ilk gazeteler Fransızların etkisi ve girişimiyle gerçekleşir. Daha sonraki aşamada ise İzmir'de Fransızca gazeteler görülür. İlk Türkçe gazete Takvim-i Vakayi ise, Osmanlı payitahtında 1831'de padişah II. Mahmut'un girişimiyle yayımlanır. Takvim-i Vakayi Osmanlı'nın resmi gazetesi olarak uzun yıllar devamlılığını sürdürecektir ve sonunda Osmanlı Devleti'nin sonu ile birlikte yayın yaşamı da sona erecektir. Gazetenin önemini anlaşılmaması ve bu konuda yasal düzenlemelerin çıkarılması ve uygulanması Osmanlı'da Batı'ya oranla geç olmuştur. 1876 Kanunu Esasi ve 1909 Matbuat Kanunu bu yasal düzenlemelerin dikkat çekenleridir.

Burjuvazinin gelişimi, feodalitenin ortadan kalması, Rönesans, dinde reformasyon hareketi, Aydınlanma ve sonuçta Sanayi Devrimi Batı'da toplumsal talebin bu yönde, yani kitlesel iletişimin gelişmesi ve bireylerin birbirinden haberdar olma isteğinin ortaya çıkması ve artmasına neden olmuştur.

İnsanı Tanrı'nın yarattığı bir akıl varlığı olarak gören ve onun yapacağı eylem kararlarını aklını kullanmak suretiyle alacağını ön kabul olarak benimseyen bir kuram olarak liberalizmin, yine bu dönemde ortaya çıkışı da, aklın özgürleşmeye başladığı Batı toplumlarında kitlesel iletişim araçlarının gelişmesi ve olgunlaşmasına önemli bir zemin hazırlamıştır.

Yukarıda da açıkça ortaya konulduğu gibi, Batı'da yazılı basın ortaya çıkış koşulları ile Osmanlı İmparatorluğu'ndaki koşullar birbirlerinden çok farklı biçimde bir gelişme göstermiştir. Osmanlı'da ilk gazetecilik faaliyetlerinden önce matbaanın kuruluşuna bakmak, tarihsel gelişmenin saptanması bakımından yarar sağlayacaktır.

Osmanlı'da ilk matbaanın kuruluş tarihi 16. yüzyılın başlangıç yıllarıdır. 1492'de İspanya'dan gelen Safarat Yahudilerinin bu göçlerinde matbaayı da Osmanlı topraklarına taşıdıkları bilinmektedir. 17. yüzyılda ise, Osmanlı topraklarında Rumların ve bu yüzyılın sonlarına doğru da Ermenilerin kendi matbaalarını faaliyete geçirdikleri görülür. Bu gelişmelerin ardından ise, İbrahim Müteferrika'nın 18. yüzyılda Osmanlı topraklarında matbaayı kurduğu ve ilk Türkçe eseri astığı bilinmektedir.

Osmanlı'daki ilk gazetecilik faaliyeti ise, Fransız Büyükelçisi Verninac'ın girişimleri ile gerçekleştirilmiştir. 1795'de Fransızca olarak yayımlanan "Bulletin des Nouvelles" ve 1796'da çıkarılan "Gazette Française de Constantinople" Osmanlı ülkesindeki ilk gazeteler olarak tarihe geçmişlerdir.

Takvim-i Vakayi'nin yayımlandığı 1831'den önce İstanbul dışında, Osmanlı topraklarında, örneğin İzmir'de de bazı gazeteler yayımlanmıştır. Le Spectateur Oriental, Le Courier de Smyrne gibi gazetelerin Alexander Blacque tarafından yayımlandığı bilinmektedir. Osmanlı payitahtı dışında İzmir bölgesinde faaliyet gösteren gazetelerin ortaya çıkışındaki en önemli etkenlerin başında, ekonomik neden gelmekteydi. İzmir'in çok önemli bir liman olmasının yanı sıra Osmanlı'da elde edilen ürünlerin Avrupa'ya çıkış kapısının İzmir oluşu ve bu bölgenin üretim alanlarına yakınlığı burada bir tüccar sınıfı oluşumuna, bu oluşum da bölgede önemli bir gazete okuru potansiyelinin ortaya çıkmasına neden olmuştu.

Basının önem kazanması ile birlikte gerek Batı'da gerekse Osmanlı'da basınla ilgili yasal düzenlemeler de yapılmıştır. Basın özgürlüğü açısından 18. yüzyıl Batı'da dikkat çekici

düzenlemeleri beraberinde getirmiş bir çağdır. Osmanlı'da ise 19. yüzyılda yasal düzenlemeler yer almıştır. 1856'da Padişah fermanı ile özel matbaalar denetim altına alınırken, 1857 Basmahane Nizamnamesi (Matbaalar Tüzüğü), 1858 tarihli Osmanlı Ceza Kanunu basın faaliyetlerinin denetlenmesi yolunda atılmış adımlardır. 1864 Matbuat Nizamnamesi (Basın Tüzüğü) ise Osmanlı'da ilk kez basın faaliyetlerini doğrudan ilgilendiren bir yasal nitelikli düzenleme olarak dikkat çeker. 1867 tarihli Kararname-i Ali ya da Ali Kararname de Ali Paşa tarafından kaleme alınmış az ve öz ancak basını büyük ölçüde denetim altına alacak hükümleri içeren bir düzenleme şeklinde dikkat çekmiştir. 1876 tarihli Kanunu Esasi ise ilk kez Osmanlı'da basın faaliyetlerinin anayasal nitelikli bir koruma çerçevesi içine alınmasında başat rol oynamıştır. Ancak bu koruma kuşkusuz dar kapsamlı ve önemli ölçüde kısıtlayıcı yönü ağır basan nitelikte bir hükmü de beraberinde getirmiştir (Matbuat kanun dairesinde serbesttir). Ancak her şeye rağmen 1876'da ilan olunan I. Meşrutiyet ve Kanunu Esasi'nin basın faaliyetleri açısından önemi büyüktür. 1908'de II. Meşrutiyet ve Kanunu Esasi'nin yeniden yürürlüğe konması ise basında belirli bir rahatlama yol açmıştır. Bu arada Kanunu Esasi'nin basınla ilgili hükmü genişletilmiş yenilenmiş ve görece özgür hale getirilmiştir. Bu özgürleşme hareketine neden olan etkenler arasında yaklaşık 33 yıl süren Abdülhamit dönemi istibdadının da rolü önemli ölçüde büyüktür. Nitekim Kanunu Esasi'nin 12. maddesine 2. cümle eklenerek önsansür anayasal olarak önlenmiştir (Matbuat kanun dairesinde serbesttir. Hiç bir veçhile kablettab'ı teftiş ve muayeneye tabi tutulamaz). Buna göre, her ne sebeple olursa olsun baskı öncesinde gazetelere teftiş ve muayene uygulaması yapılamaz ifadesi anayasaya geçmiş oluyordu. Osmanlı döneminde yasal düzenlemeler açısından son dikkat çekici düzenleme ise 1909 Matbuat Kanunu'dur. Bu kanun genç Türkiye Cumhuriyeti tarafından 1931 yılına kadar üzerinde bazı değişiklikler yapılmak suretiyle kullanılmış, yani yürürlükte kalmıştır.

Uygulamalar

--

Uygulama Soruları

--

Bu Bölümde Ne Öğrendik Özeti

Bölüm Soruları

Cevaplar

1)..
2)..
3)..
4)..
5)...

3. CUMHURİYET DÖNEMİNDE BASINLA İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER VE BASIN FAALİYETLERİNİN DURUMU

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

3.1.

3.1.1.

3.1.2.

3.1.3.

3.1.4.

3.1.5.

3.2.

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği

Anahtar Kavramlar

--

Giriş

Türkiye Cumhuriyet'inin kurulmasının ardından ülkede çıkan muhalif hareketlerin içinde basın da yer aldığı görülür. Bu gelişmeler genç Türkiye Cumhuriyeti'nin yasal süreçte önemler alması gereksinimini de ortaya çıkarmıştır. Bu dönem bir yandan devrimlerin bir yandan da basına ilişkin yasal düzenlemelerin birbirine paralel olarak sürdürüldüğü bir dönem olmuştur.

Genç Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra tüm kurumların olduğu gibi basın da yeniden ele alınması ve Atatürk ilke ve İnkılâpları'nın yaşama geçirilmesi çabaları ön plana geçer. Bu dönemde Teşkilat-ı Esasiye Kanunu 1924 yılında Cumhuriyet'in ilk anayasası olarak gündeme gelir ve 1908 düzenlemesindeki hüküm aynen korunarak basın özgürlüğü anayasal koruma altına alınır. Daha sonraki aşamada ise, ülkenin içinde bulunduğu karmaşa ve isyan hareketleri Takrir-i Sükûn Kanunu'nun çıkmasına neden olmuş bunu 1931 tarihli Basın Kanunu takip etmiştir. 1938'de ise Basın Kanunu'nu bazı maddelerinde yapılan değişikliklerle basının sıkı bir denetim altına alınması gerçekleşmiştir. Bu arada belirtmek gerekirse özellikle 1925'ten sonra ülkedeki düzenleme ve uygulamalar devrim niteliğinde değişikliklerdir. Bu bağlamda Takrir-i Sükûn Kanunu da içinde barındırdığı hükümler açısından önem taşımaktadır. Kanunun 1. maddesi şu şekildedir: “İrticaa, isyana ve memleketin nizam-ı içtimaisini ve huzur ve sükûnu ve emniyet ve tahrikât ve teşvikat ve teşebbüsat ve neşriyatı hükümet, Reiscumhurun tasdiki ile re'sen ve idareten men'e mezundur. İşbu ef'al erbabını istiklal mahkemesine tevdi edebilir.”

Uygulamalar

--

Uygulama Soruları

--

Bu Bölümde Ne Öğrendik Özeti

Bölüm Soruları

1)

a)

b)

c)

d)

Cevaplar

1)..., 2)..., 3)..., 4)..., 5)...

4. CUMHURİYET DÖNEMİNDE İLK ANAYASADA BASIN
ÖZGÜRLÜĞÜNÜN ELE ALINIŞI İLE TAKRİR-İ SÜKUN KANUNU VE
BASINA YANSIMALARI

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

4.1.

4.1.1.

4.1.2.

4.1.3.

4.2.

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği

Anahtar Kavramlar

--

Giriş

1923 yılında kurulan genç Cumhuriyet Milli Mücadele'nin kazanılmasının ardından bu kez sosyal, ekonomik ve kültürel alanda bir çaba içine girmiştir. Ayrıca ülkedeki sosyal ve ekonomik hayatında tam olarak düzene sokulmaması belli noktalarda sorunlar yaratmaktaydı.

Teşkilat-ı Esasiye Kanunu genç Cumhuriyet'in ilk Anayasası niteliğindedir. Buna karşın Takrir-i Sükun Kanunu ise içinde basın da yer aldığı pek çok kurumu etkilemiş bir yasal düzenleme niteliğinde bu dönemde görülür.

Genç Türkiye Cumhuriyeti döneminde yapılan ilk anayasal metin, 1924 tarihli Teşkilatı Esasiye Kanunu'dur. Bu anayasal metin içinde barındırmış olduğu hüküm itibariyle, II. Meşrutiyet'in ilanı ile 1908'de yeniden yürürlüğe konulan Kanunu Esasi'nin "matbuat hürriyeti"ne ilişkin hükmünü aynen içermektedir. Buna göre II. Kanun Esasi, II. Abdülhamit sansürüne karşı tepkisel bir hüküm kendi içinde barındırırken, Teşkilat-ı Esasiye Kanunu da bunu 77. maddesine taşımıştı. Buna göre bu madde şöyle düzenlenmişti: "Matbuat kanun dairesinde serbesttir ve neşir edilmeden evvel teftiş ve muayeneye tabi değildir." Mart 1925'de ortaya çıkan Şeyh Sait isyanı ve sonrasında gelişmeler İstanbul basını ile Ankara hükümeti arasında eskiden beri var olan belirgin bir soğukluğun ortaya çıkması adeta tetiklemiş, bu gelişme sonrasında yürürlüğe konulan Takrir-i Sükûn Kanunu yalnızca Şeyh Sait isyanının bastırılmasına yaramamış aynı zamanda da Atatürk ilke ve inkılâplarının ülkede yerleştirilmesine yardımcı olan bir devrim kanunu niteliğini kazanmıştır. Bu açıdan değerlendirildiğinde Takrir-i Sükûn Kanunu'nun birden çok sebep ve sonucu görülmektedir. 1931 Basın Kanunu'nun ilanına kadar geçen sürede Takrir-i Sükûn ülkedeki basın hareketinin denetim altına alınmasında da önemli rol oynamıştır. 1920'nin 2. yarısından sonra İstanbul muhalif basını denetim altına alınmıştır.

Uygulamalar

--

Uygulama Soruları

--

Bu Bölümde Ne Öğrendik Özeti

Bölüm Soruları

1)

a)

b)

c)

Cevaplar

1)...., 2)...., 3)...., 4)...., 5)...

5. CUMHURİYET DÖNEMİNİN İLK BASIN KANUNU İLE 1938 DEĞİŞİKLİKLERİ VE BASIN-SİYASET İLİŞKİSİ

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

5.1.

5.1.1.

5.1.2.

5.2.

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği

Anahtar Kavramlar

--

Giriş

Türkiye’de 1930’dan sonra yeni bir Basın Kanunu çıkarılmış ve bu kanun 1938’den sonra değiştirilerek Milli Şef döneminde basın iktidar ilişkileri daha sıkı koşullarda gerçekleşmiştir. bu konuda tek parti dönemi basın rejiminin önemli etkisi olmuştur. 1946’dan sonra ise ilişkilerde normalleşmeye doğru adımlar atılmıştır. Bu gelişmenin ortaya çıkmasında 1946 yılında ülkenin siyasal durumunda ortaya çıkan gelişmelerin önemli ölçüde etkisi vardır.

Osmanlı'dan 1931 yılına gelinceye kadar düzenlenmiş olan basın tüzüğü (matbuat nizamnamesi) ve basın kanunlarını belirtecek olursak bunları şu biçimde sıralamak olasıdır: 1864 Matbuat Nizamnamesi, 1909 Matbuat Kanunu ve son olarak Cumhuriyetin ilk basın kanunu olma özelliğini taşıyan 1931 tarihli Matbuat Kanunu'dur. 1931 yılı aslında daha önce toplumda ortaya çıkan ve genç Cumhuriyet'in yöneticileri tarafından istenmeyen bazı olayların yansımalarının ve sonuçlarının yaşandığı yıl olarak da değerlendirilebilir. 1931 Matbuat Kanunu'nun 9. maddesi, gazete veya dergi çıkarmak isteyenlerin bunların çıkarılacağı yerin en yüksek mülki amirine kanunun istemiş olduğu bilgileri kapsayan bir beyanname verilmesi koşulunu yeterli görmekteydi. Ancak daha sonraları gerek dünyadaki gerekse ülkedeki çeşitli koşulların da zorlaması ve etkisiyle, yasanın bazı maddelerinde değişiklikler söz konusu olmuş ve sonuçta 1938 yılında yasadaki hüküm değiştirilerek gazete ve dergi çıkartacaklara ruhsatname alma zorunluluğunun yanı sıra para depo etmeleri de bir yükümlülük olarak getirilmiştir. Bu gelişme tek parti iktidarının 1930 sonrası sertleşen tutumu kadar dışarıdan gelen siyasal rüzgârın etkisi altında olmuştur. Bu dönemde Basın Birliği'nin de basın üzerinde oluşturulan denetimde önemli rolü bulunmaktadır. Böylece 1938-1946 arasındaki basın siyaset ilişkileri basının ciddi biçimde kontrol altına alınması sonucunu vermiştir. 1946 sonrası ise, çok partili siyasal yaşama geçilişi yanı sıra basının üzerindeki sıkı kontrol de gevşemiştir. Gazeteciler Cemiyeti de bu dönemde kurulmuştur. 1946'da kurulan bu meslek kuruluşu, 1993'de Türkiye Gazeteciler Cemiyeti adını alacaktır.

Uygulamalar

--

Uygulama Soruları

--

Bu Bölümde Ne Öğrendik Özeti

Bölüm Soruları

1)

a)

b)

c)

d)

Cevaplar

1)...., 2)...., 3)...., 4)...., 5)...

**6. 1945 SONRASI GELİŞMELER ÇOK PARTİLİ SİYASAL HAYATA
GEÇİŞ VE DÜNYADAKİ GELİŞMELERİN TÜRKiYE'YE
YANSIMALARI**

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

- 6.1.**
- 6.2.**
- 6.3.**

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği

Anahtar Kavramlar

--

Giriş

1945 sonrası gelişmeler gerek dünya gerekse Türkiye açısından önemlidir. Milli Şef döneminin yanı sıra Tek Parti dönemi sona ermiş, ülke çok partili siyasal yaşama kapılarını açarken, basında bu gelişmelerden olumlu şekilde etkilenmiştir. 1950'ye kadar ülkede görece demokratikleşme ve rahatlama görülür. Bu sadece düşün alanında değil aynı zamanda ekonomik ve toplumsal alanda da görülür. Ancak döneme damgasını vuran ABD gelecekte Türkiye'nin de çeşitli şekillerde ittifak edeceği anlaşmaları bu dönemde uygulamaya koymaya başlamıştır. Basın için önemli olan ise bu dönemde görece özgürlüklerin yaşanıyor olmasıdır. En önemli siyasal gelişme ise DP'nin kuruluşudur.

II. Dünya Savaşı'nın sona ermesinin ardından dünyada yeni oluşumlar ortaya çıkar. Bu dönem dünya için olduğu kadar, Türkiye açısından da değişim ve dönüşüm yıllarıdır. Yalta ve Potsdam Konferansları sonucunda dünya büyük devletler tarafından adeta paylaşılmıştır. II. Büyük Savaş sonucunda ortaya çıkan 2 kutuplu dünya ve neticesinde de "Soğuk Savaş" dönemi dünyayı yaklaşık 45 yıllık süreçte etkisi altına alacaktır. Bu dönemde tüm toplumsal kurumların olduğu gibi basın da etki altında kaldığı görülür. Özellikle 1945 ile 1950 yılları arasındaki gelişmeler dünyada olduğu kadar Türkiye'de de ilginç ve hızlı gelişmeleri kendi içinde barındırır. Milli Şef döneminden çıkan Türkiye, bu dönemde siyasal yaşamı kadar basın hayatını da yeniden kurgulamıştır. Sert ve sıkı bir dönemden çıkışta ülkemiz 1950'ye kadar fikri ve entelektüel yaşam alanında bir çeşitliliğe sahne olurken, diğer yandan da savaşın galibi tarafın lideri konumundaki ABD'nin de etkisi altına hızla girmiştir. Bu sadece siyasal alanda değil aynı zamanda sosyal ve kültürel alanda da böyle gerçekleşmiştir. DP'nin kuruluşu Türk siyaseti bağlamında değerlendirildiğinde ise çok önemli bir gelişmedir. 1946 çok partili seçimleri ise Türkiye için bir ilktir.

Uygulamalar

--

Uygulama Soruları

--

Bu Bölümde Ne Öğrendik Özeti

Bölüm Soruları

1)

a)

b)

c) Nüfus artışı

Cevaplar

1)...., 2)...., 3)...., 4)...., 5)...

7. 1950-1960 ARASI DEMOKRAT PARTİ (DP) İKTİDARI DÖNEMİ VE BASIN İKTİDAR İLİŞKİLERİ

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

7.1.

7.1.1.

7.1.2.

7.1.3.

7.1.4.

7.2.

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği

Anahtar Kavramlar

--

Giriş

1950 ile 1960 yılları arasında Türkiye’de DP iktidarda bulunmuştur. Bu dönemin ilk yarısı basın açısından olumlu gelişmelerin kaydedildiği bir dönemdir. 1954 seçimleri sonrasında ise, basın iktidar ilişkileri bozulmuş çeşitli etkenlerinde rol oynamasıyla bu gerginlik 1960 yılının 27 Mayıs günü yapılan askeri ihtilale kadar devam etmiştir. Bu hala yürürlükte olan 5953 sayılı Basın – İş Kanunu o dönemde yürürlüğe konulmuştur. Bu dönem, basın ve siyaset açısından Türkiye’de önemli gelişmelerin yaşandığı bir dönem olarak dikkat çeker.

1950 yılı gerek Türk siyasi yaşamında gerekse Türk basın hayatında önemli bir dönüm noktasıdır. 14 Mayıs 1950 tarihinde Demokrat Parti iktidara gelir. Böylece siyasal yaşamımızda ilk kez Cumhuriyet tarihinin farklı bir siyasal partisi iktidara gelmiştir. Demokrat Parti iktidarı ülkede farklı bir rüzgâr estirir. Bu rüzgârın gücüyle, DP'nin ilk kez yaptığı işlerden biri de 1931 tarihli Basın Kanunu yerine yeni bir basın kanununun kabulü olmuştur. 24 Temmuz 1950'de 5680 sayılı Basın Kanunu bu şekilde uygulamaya konur. Demokrat Parti iktidarının ilk yıllarında, gerek basın gerekse toplumla olan ilişkisine son derece titiz ve dikkatli yaklaşmıştır.

Nitekim 1952 yılında da 5953 sayılı Basın – İş Kanunu çıkartılır. Bu da, DP iktidarının basına vermiş olduğu önemin ve gösterdiği hassasiyetin bir başka örneğidir. Böylece 1954 seçimlerine kadar DP-Basın ilişkileri çok sıcak ilişkiler şeklinde gelişir. 1954 sonrasında ise, iktidara yeniden DP gelir ancak bu kez basın iktidar ilişkisi tamamen ilk dönemin aksine gelişmelere sahne olur. Gazetecilerin hapse konması, besleme basının ortaya çıkışı hep bu dönemin sonuçlarıdır. Bunlara ek olarak, radyoların taraflı ve partizanca yayınları ayrıca muhalif gazete ve gazetecilerin üzerinde oluşturulan ağır baskılar neticesinde, 1961 Anayasası'nda TRT'nin bağımsız ve tarafsız bir özerk yapıya sahip olması hükmü yer alırken, basın özgürlüğünün de korunması işlevi de sosyal devletin bir neticesi olarak yine devletin sorumluluğuna verilmiştir. Bu gerilim ve çekişme 1960 yılının 27 Mayıs'ına kadar bu şekilde sürer gider. Nihayetinde 27 Mayıs 1960 ihtilali tüm gerilimin sona ermesine neden olmuş ancak siyasetin basını etkilemesi sona ermemiştir.

Uygulamalar

--

Uygulama Soruları

--

Bu Bölümde Ne Öğrendik Özeti

Bölüm Soruları

1)

a)

b)

c)

d)

Cevaplar

1) ..., 2) ..., 3) ..., 4) ..., 5) ...

8. 1960 VE 1971 ARASI TÜRKiYE'DE MEDYA ALANINDA GELİŞMELER VE BASIN İKTİDAR İLİŞKİLERİ

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

- 8.1.**
- 8.2.**
- 8.3.**

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği

Anahtar Kavramlar

--

Giriş

27 Mayıs 1960'dan sonra DP iktidarı ülkede sona ermiş ve yeni bir anayasa olarak 1961 Anayasası halk oylamasında kabul edilerek yürürlüğe girmiştir. 1961 Anayasası, ülkede yeni bir ortamın ortaya çıkmasına ve görece bir özgürlük havasının yaşanmasına neden olur.

Ancak 1968 ile 1971 arasında yaşanan olaylar ülkede demokrasinin kesintiye uğramasına neden olacak olan 12 Mart 1971 muhtırasına neden olacaktır. Bu dönemin en önemli kurumlarından bir TRT Kurumu'dur. TRT de ülkedeki tüm kurumlar gibi 12 Mart'tan olumsuz etkilenerek çıkacaktır. 12 Mart'ın istenen ve aranan çözüm olmadığı kısa zamanda anlaşılacak ve ülke hızla 1980'de sona erecek çalkantılı döneme doğru ilerleyecektir.

Türkiye 1950 ile 1960 yılları arasında DP iktidarını yaşamıştır. Bu iktidar dönemi ülkede bazı ilklerin de yaşandığı bir dönem olmuştur. Bu iktidar dönemini bitiren 27 Mayıs 1960 ihtilali ve 1961 Anayasası ülkenin yeni gelişmelerle yüz yüze gelmesi gerçeğini doğurmuş ve 1961 Anayasası'nın yaratmış olduğu görece özgürlük ortamı Türkiye'de çalışma barışı, örgütlenme ve fikir özgürlüğü bakımından çeşitli ve önemli gelişmelerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu dönemde basın açısından önemli gelişmelerden biri de, gazetecilerin özlük hakları ile çalışma koşullarını geliştiren 212 sayılı yasanın yürürlüğe konması olmuştur. Ayrıca TRT Kurumu'nun kuruluşunu da sağlayan 1961 Anayasası, yine bu dönemin ürünüdür. TRT yine aynı dönemde 1964 yılında kurulmuş Anayasal bir kuruluştur. Bu dönem gerek içinde barındırdığı gelişmeler ve değişimler gerekse ilerdeki yılları etkileyecek kurumların kurulduğu yıllar olması bakımından dikkat çekicidir. 1968 olayları ile başlayan yeni gelişmeler 1971 yılı 12 Mart'ında askeri muhtıranın hükümete verilmesi ile birlikte zirve noktasına erişecektir. 12 Mart dönemi Türkiye açısından olağanüstü bir dönem olduğu kadar Türk basını açısından da dikkat çekici bir dönemdir. Yine aynı dönemde, TRT'nin özerkliği yapılan bir yasa değişikliği ile ortadan kalkmıştır. Bunun anlamı ise, TRT'nin bu değişiklikten sonra siyasetin gölgesinde kalması ve kurtulamaması ayrıca siyasetten geniş ölçüde etkilenmesiydi. 1971'den sonra ülke hızla 1980 ihtilaline doğru yol almaya başlar. Açıkça görülür ki, 1971 muhtırası beklenen çözümü üretmemiştir.

Uygulamalar

--

Uygulama Soruları

--

Bu Bölümde Ne Öğrendik Özeti

Bölüm Soruları

1)

a)

b)

c)

d)

Cevaplar

1) , 2)...., 3)...., 4)...., 5)...

**9. 1971 İLE 1980 ARASI TÜRKiYE'DE MEDYA ALANINDA
GELİŞMELER VE BASIN İKTİDAR İLİŞKİLERİ**

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

- 9.1.**
- 9.2.**
- 9.3.**

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği

Anahtar Kavramlar

--

Giriş

1971 ile 1980 yılları arasında Türkiye’de yaşananlar değerlendirildiğinde, bu dönemin olağanüstü bir dönem olarak adlandırılması uygun olacaktır. Ülkede yaşanan yaygın terör hareketleri özellikle 70’li yılların 2. yarısından sonra giderek artmış, bu arada toplumsal düzeyde yaşanan aşırı politizasyon basın alanında fikir gazeteleri alanında çeşitliliğin ortaya çıkması sonucunu doğurmuştur. 1970’li yılların önemli karakteristik özelliklerinden biri de, bu dönemde televizyon yayınlarının giderek artan yayın saatleriyle dikkat çekici ve toplumu etkileyici bir düzeye yükselmesi olmuştur. Bu açıdan değerlendirildiğinde ise, TRT Kurumu ülkedeki yayın faaliyetlerini yönlendiren ve gerçekleştiren tek kurum olarak bu dönemde önemini önemli ölçüde artırmış ve 1971 sonrasında siyasi iktidarlar TRT’ye hâkim olmaya çalışmışlar ve bunu da dikkat çekici biçimde başarmışlardır.

12 Mart 1971 sonrasında Türkiye yeni bir döneme başlangıç yapar. Bu dönem olağanüstü bir dönemdir ve 1. Ecevit Hükümeti kuruluna kadar geçen süre zarfında ülkede olan gelişmeler askeri dönemin tüm ağırlığını toplumun üzerinde hissetmesine neden olmuştur. Bu olağanüstü dönemde ülke, askerler tarafından oluşturulmasına izin verilen verilmiş olan hükümetler tarafından yönetilmiştir. 1. ve 2. Nihat Erim hükümetlerinin oluşumu ve kurulması aşamasında CHP'nin o dönemde Genel Başkanlığı görevini yürüten İsmet İnönü ile yine CHP Genel Sekreterliği görevini yürütmüş olan Bülent Ecevit arasında derin bir çatlağın oluşması süreci yaşanmıştır. Bu süreçte CHP içinde çok önemli bir yönetim değişikliği olur ve İsmet İnönü CHP Genel Başkanlığı'ndan istifa ederek ayrılır. Diğer yandan ise ülkede, basın üzerinde, 1971 ile 1974 yılları arasında ciddi bir denetim oluşturulur. İşçi sendikaları, üniversiteler ve aydın kesim üzerinde yasal nitelikli bazı değişiklikler vasıtasıyla kısıtlamalar gerçekleştirilir. Bu kısıtlamalardan TRT de o dönemde etkilenmiştir. TRT, 1971'den sonra ilk kuruluş aşamasındaki “özerk” niteliğinden uzaklaşarak “tarafsız” olma özelliğini devam ettirmiş ancak bu tarafsızlık da uzun yıllar boyunca TRT'de “protokol haberciliği”nin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Eylül 1971'de gerçekleştirilen yasal düzenleme sonucunda TRT artık “tarafsız” bir kamu tüzel kişiliğidir. Ancak bu tarafsızlık uzun yıllar boyu TRT'yi siyasetin ve hükümetlerin gölgesinde kalmasını engelleyemeyecektir. Siyasetin ve ülkenin gidişatının TRT Kurumu'na yansımaları en açık örneği ise, TRT Genel Müdürleri'nin TRT'ye geliş sırasındadır. Örneğin, 12 Mart döneminde TRT Genel Müdürü o dönemde muvazzaf asker olan Musa Öğün iken 1974'de iktidara gelen Başbakan Ecevit dönemindeki Genel Müdür İsmail Cem İpekçi olmuştur. Bu dönemde, özellikle de 1970'lerin ilk yarısında, televizyon yayınları önem ve ülke çapında yaygınlık kazanır. 1974 Ecevit hükümeti'nin kurulması sonrasında olağanüstü askeri dönemden çıkan ülke, 1980'e kadar geçen süreçte terör olaylarının giderek artışı gerçeğini yaşamıştır. Basın açısından değerlendirildiğinde, bu dönemde, fikir gazeteciliği önemli ölçüde gelişme göstermiş ülkedeki aşırı “politize” olmuş toplumsal yapı basında tiraj ve fikir çeşitliliği ile gelişmesinin yaşanmasına yol açmıştır. Yine aynı dönemde, Gırgır adlı mizah dergisinin elde ettiği tirajla, Avrupa'da 3. sıraya yükselişi de ayrı bir başarıydı. Ancak ülke, yaşanan olaylar ve terör dolayısıyla, koşar adım askeri müdahaleye yaklaşmaktaydı. Yine aynı dönemde sinemalar önemini yitirirken, televizyon seyretme, özellikle akşamları terör dolayısıyla dışarı çıkmayan, çıkmayan Türk halkının en büyük eğlencesi haline gelmişti. Böylece eski sinema salonları ve Yeşilçam bu dönemde çok ciddi bir krizin içine girmiştir. Bu gelişmeler ve terör, 12 Eylül 1980 ihtilaline kadar ivme kazanarak devam eder ve sonuçta toplumdaki hiçbir kesim tarafından sürpriz olarak karşılanmayan müdahale gerçekleşir.

Uygulamalar

--

Uygulama Soruları

--

Bu Bölümde Ne Öğrendik Özeti

Bölüm Soruları

1)

a)

b)

c)

d)

Cevaplar

1)...., 2)...., 3)...., 4)...., 5)...

**10. 1980 İLE 1990 ARASI TÜRKiYE'DE MEDYA ALANINDA
GELİŞMELER VE BASIN İKTİDAR İLİŞKİLERİ**

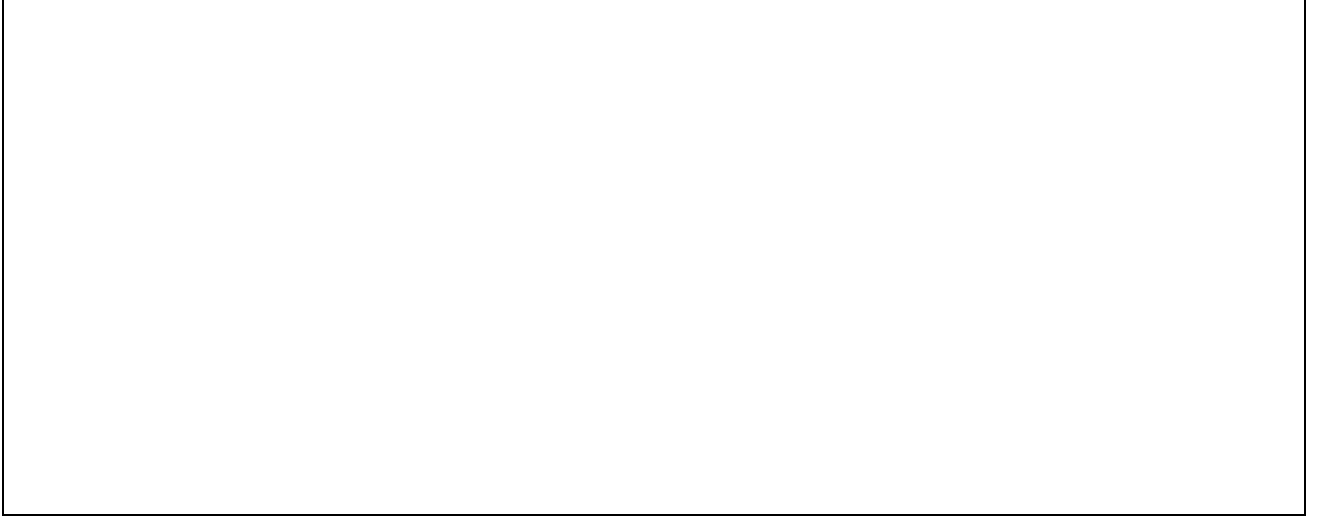
Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

10.1.

10.1.1.

10.2.

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği

Anahtar Kavramlar

--

Giriş

12 Eylül 1980 askeri müdahalesi, ülkede yeni bir dönemin başlamasına neden olur bu sonuç kaçınılmaz olarak içinde bulunulan sosyal ve siyasal ortamı da derinden etkileyecektir. 1980'ler dünyada yeni bir dünya düzeninin kuruluş yıllarıdır ve Türkiye'de bu bağlamda yeni dünya düzenine ayak uyduracaktır. Sosyal devletin geri çekilişi ve piyasa koşullarının hâkimiyet sağlamasıyla birlikte KİT'leri özelleştirme hareketi Özal hükümetlerinin yaptığı dikkat çekici icraatların başında gelmektedir. Bu dönemde basında magazinleşme olgusu ortaya çıkar. Bu gelişme 1980 öncesi aşırı politize olmuş basının tam tersine bir gelişmedir ve yasaklar dolayısıyla 80-90 arasın basında apolitik dönem yaşanır. 1980'lerin sonuna doğru ise, özel televizyon yayıncılığı ile ilgili bazı hazırlık niteliği taşıyan yasal düzenlemeler yapılmıştır. Bu dönemde özel yayıncılık için legal zemin hazır olmasa da teknik alt yapıyı hazır hale getirme çalışmaları hız kazanır. Bu haliyle denilebilir ki, teknik alt yapı yasal alt yapıdan daha ileride ve ön plandadır. 1990'larda ise, gerek dünya gerekse Türkiye tamamen farklı bir gelişme çizgisinde seyredecektir.

12 Eylül 1980 ÷lkede bir dönüm noktası olmuştur. Askeri müdahale, toplum yaşamında ortaya çıkan terör hareketini sıfır noktaya getirirken, ÷lkede 1961 Anayasası lağvedilerek yeni bir anayasa yapımı için girişimler başlamıştır. Bu çabalar, 1982 Anayasası'nın ortaya çıkışı ile neticelenecektir. TRT Kurumu yine yayıncılık alanında tekel niteliğindedir. TRT'nin bu özelliği, bu yeni dönemde iktidara gelen Anavatan Partisi Genel Başkanı ve Başbakan Turgut Özal tarafından çok etkin biçimde kullanılmıştır. "İcraatın İçinden" adlı programla söz konusu dönemde Turgut Özal hükümet ortaya konulan icraatları tek tek ve görsel işitsel malzeme eşliğinde TRT ekranlarında vatandaşlara bizzat anlatırken bu alanda ilk kez yeni bir uygulamayı da ortaya koymaktaydı. Diğer yandan ÷lkede ortadan kaldırılan 1961 Anayasası yerine yeni bir anayasa gündeme gelmiş, 7 Kasım 1982 tarihinde yapılan referandumla halk oyuna başvurulmuş, ve bu referandumda yeni anayasa % 91.37 oranında evet oyu olarak kabul edilmiştir. Bundan sonra ÷lke çapında genel seçimler yapılmış ve Turgut Özal'ın ANAP'ı, 6 Kasım 1983 yılında yapılan seçimlerde %45.14 oranında oy olarak tek başına iktidara gelmiştir.

ANAP bu seçimde 400 sandalyeli parlamentoda 212 milletvekilliği kazanmıştır. Böylece Türkiye'de yeni bir dönem başlamaktaydı. Aslında bu yalnızca Türkiye için değil dünyada da yeni bir dönemin başlangıcıydı. Sosyal devletin yavaş yavaş ortadan kalmaya başlaması, işte tam da bu yıllarda ortaya çıkmıştır. Bu konuda, Amerikalı iktisatçı-akademisyen Milton Friedman'ın fikirleri o yıllara damgasını vurmuştur. Nitekim bu yeni başlayan neo-liberal dönemde, Özal politikaları da temelde devletin düzenleyici rolünden çok piyasa koşullarının "görünmeyen elini" daha üstün gören yaklaşımları içinde barındırmaktaydı. Bu doğrultuda değerlendirildiğinde 24 Ocak kararları da bu kararlılığın somut bir uygulamasıydı denilebilir. 1980-1990 arasında ÷lkede basın, apolitik bir karaktere bürünürken, siyasi haberlerden ve değerlendirmelerden kaçarak daha çok magazin haberciliğine yönelinmiştir. Bu arada TRT renkli televizyon uygulamasının yanı sıra, TRT2 yayınlarını da başlatarak bir yeni bir atılım için girmiştir. 1989 yılında ise, Özal hükümeti ileride özel televizyon yayınlarının yurt içine aktarımını sağlayacak olan yeni bir yasa değişikliğini yürürlüğe konularak, bu konuda ilk adım atılmıştır. Bu dönem ayrıca Türk basın yaşamına sermayeleriyle giren işadamlı-patron gazete sahiplerinin ortaya çıktığı süreç olarak da dikkat çekicidir. Bu nedenle basının sermaye yapısı da değişmiştir.

Uygulamalar

--

Uygulama Soruları

--

Bu Bölümde Ne Öğrendik Özeti

Bölüm Soruları

1)

a)

b)

c)

Cevaplar

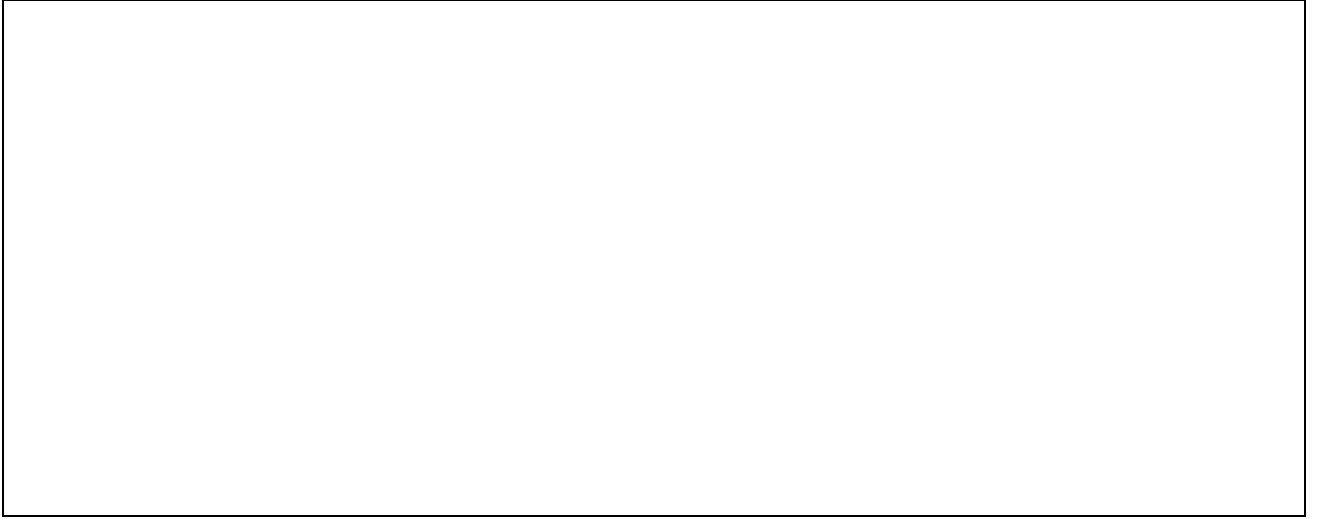
1)...., 2)...., 3)...., 4)...., 5)...

**11. 1980 İLE 1990 ARASINDA TÜRKİYE VE DÜNYADAKİ
GELİŞMELER İLE TÜRK BASINININ SERMAYE VE YÖNETİM
(PATRONAJ) YAPISINDAKİ DEĞİŞİM VE DÖNÜŞÜMLER**

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

- 11.1.**
- 11.2.**
- 11.3.**

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği
	.	
	.	

Anahtar Kavramlar

--

Giriş

1980’li yıllar dünyada değişim ve restorasyon yıllarıdır. 1970’lerin sonunda Batılı ülkeler ciddi travmalar geçirerek 1980’li yıllara gelmişler ve sosyal ve ekonomik politikalarında değişiklikler yapma gereğini duymuşlardır. Bu dönemin en belirgin kuramcısı Milton Friedman’dır. Neo-liberal politikaların fikir babası ve kuramcısı olan Friedman’ın fikirlerini Türkiye’de Özal uygulamaya koymuş ve böylece Türkiye yeni bir eksene oturma konumuna gelmiştir. Böylesi bir başlangıç, aslında bütün dünyada Batılı ülkeler bağlamında planlanan ve “Yeni Dünya Düzeni” şeklinde ortaya atılan makro bir planın alt başlığıdır. Bu dönem devletin düzenleyici rolünü bırakması ve piyasa koşulları ile arz talep dengesinin hâkim duruma yeniden getirilişi çabalarının somutlaştığı bir süreç olarak dikkat çeker. Bu bağlamda Türkiye’de de yeni bir iletişim çağı dönemi başlamaktadır ve bu süreç ivme kazanarak gelişir. Özal’lı yıllar iletişim devriminin Türkiye’de yaşanmaya başladığı dönemdir. Dünyada ortaya çıkan gelişmeler ve bunların Türkiye’ye yansımaları, basın ve daha da ilerisinde medyanın, değişim ve gelişimini önemli ölçüde etkilemiş ve daha önce görülmemiş değişim ve dönüşümlerin ülkemizde ortaya çıkmasına neden olmuştur.

1980 tüm dünyada ve Türkiye’de önemli değişikliklerin ve gelişmelerin ortaya çıktığı dönem olmuştur. 80’li yıllar tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de 1970’li yıllarda yaşanan olumsuzlukların düzeltilmeye çalışıldığı, yeniden bir dünya düzeninin kurgulandığı dönemdir.

ABD’de Ronald Reagan, İngiltere’de Margaret Thatcher politikalarının niteliğine bakıldığında neo-liberal politikalar oldukları açıkça görülür. Sağ-muhafazakâr, neo-liberal bu politikaların tam olarak yansımaları ise Türkiye’de Turgut Özal’ın Başbakan olarak iktidara gelmesinden sonra yakından ve tüm ağırlığı ile hissedilmiştir. Makro düzeyde bakıldığında bu politikalar batı-kapitalist dünyasında ve ona eklenmeye çalışan Türkiye’de yeni bir oluşumun ortaya çıkmasına da neden olmuştur. Türkiye açısından dönemin en belirgin özelliklerinden biri, sosyal devletin kendi içine ve kabuğuna çekilmesi ile özelleştirmeler yoluyla özellikle ekonomik alanda deregulatif oluşumun, artık kendini tümüyle hissettirmeye başlamış olduğudur. 1970’lerde yaşanan siyasi sorunların yanında, Batı dünyası ekonomisini derinden sarsan petrol krizi, 1980’lerde gelişmiş Batılı ülkelerin bu soruna radikal çözümler bulmaları gereğini ortaya çıkarmıştır. Bu da sosyal devlet uygulamasının yerini, neo-liberal politikalara bırakması sonucunu vermiştir. Bu gelişmelerden kaçınılmaz biçimde Türkiye’de geniş ölçüde etkilenmiştir. Söz konusu dönemin teorik alt yapısının oluşumunda ise, ABD’li iktisatçı ve akademisyen Milton Friedman’ın rolü büyüktür. Moneterist politikaların özellikle Batılı ülkelerde gündeme gelmesini sağlayan ve bu ülkelerdeki istikrarsızlık ve işsizliğin nedenlerini uygulanan plansız para politikalarında görerek bu konuya dikkat çeken Friedman politikalarının yansımalarının Türkiye açısından en somut göstergesi 24 Ocak 1980 kararlarıdır.

Ortaya çıkan bu gelişmeler Türkiye’de ekonomik yaşam kadar sosyal yaşamı da temelden etkilemiştir. Bu durum Türk basınında da değişme ve gelişmelerin ortaya çıkmasına neden olmuş basında sermaye ve patronaj radikal bir değişime uğramıştır. 1980-1990 dönemi ağırlıklı olarak Özal politikalarının ülkede uygulandığı dönem olmuştur. Bu dönem ülkede adeta bir iletişim devriminin yaşanmaya başladığı sürecin başlangıcıdır. 1980’lerde resmi devlet kanalı TRT1’in yanına TRT2 televizyonu eklenmiş ayrıca bu 10 yıllık periyodun sonunda da özel televizyon yayıncılığına geçiş anlamına gelen, ilk adımların atıldığı görülmüştür. 80’lerin sonunda ülkede medya ve iletişim alanında gelişmelere bakıldığında kat edilen mesafenin dikkat çekici olduğu açıkça görülür.

Uygulamalar

--

Uygulama Soruları

--

Bu Bölümde Ne Öğrendik Özeti

Bölüm Soruları

1)

a)

b)

c)

d)

Cevaplar

1)...., 2)...., 3)...., 4)...., 5)...

**12. 1980 İLE 2000'Lİ YILLAR ARASINDA MEDYALAŞAN (SERMAYE
ARTTIRAN VE ULUSLARARASI ÖLÇEKTE ŞİRKETLEŞEN) BASIN
İLE MEDYADA MAGAZİNLEŞME VE TEKELLEŞME EĞİLİMLERİ
VE DÖNEME AİT SİYASİ GELİŞMELER**

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

- 12.1.**
- 12.2.**
- 12.3.**

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği

Anahtar Kavramlar

--

Giriş

1980'den sonra 2000'li yıllara kadar ortaya çıkan gelişmeler, dünyada ve ülkemizde toplumsal, ekonomik ve siyasal bağlamda değerlendirildiğinde önemli ve keskin dönemeçlerden oluşmaktadır. Bu dönem, gerek medya alanında gerekse soğuk savaş sonrasında tüm dünyada görülen yapısal ve niteliksel değişikliklerin Türkiye'ye de yansıdığı bir süreci içinde barındırmaktadır. Türkiye'de basın bu süreçte "medyalaşmış" ve özel yayıncılığın da ortaya çıkışıyla etki alanını çok önemli ölçüde arttırmıştır. Artık özel sermayenin ve siyasetin yakından ilgilendiği bir odak haline gelen medya, bu süreçte kendi içinde de sermaye ve yönetim yapısı açısından eskiyle kıyaslandığında çok önemli değişikliklerin ortaya çıktığı bir yapı durumundadır. Bu süreçte, sadece medya yapılanmasında değil, bunun yanında toplumdaki değişim ve dönüşüm dikkat çekicidir. İnternet ise, bu açıdan değerlendirildiğinde, değişim ve dönüşüm sürecinin en temel aracı olarak görünmektedir.

12.1. Alt Başlık

1980 ile 2000’li yıllar arasında geçen 20 yıllık zaman süreci dünyada ortaya çıkan değişimler dikkate alındığında önemli değişim yılları olarak karşımıza çıkar. 1990’a kadar olan dönemde 1970’lerin siyasi, ekonomik ve sosyal yansımaları görülürken, 1990 ile 2000 arasında ise dünyada tümüyle değişik ve farklı bir dönemin başlangıcına insanlık tanıklık eder. Yaklaşık 45 yıllık “Soğuk Savaş” sürecinin bitişi ile başlayan küreselleşme hareketi başlıca iletişim olgusunun da daha önceden öngörülmediği ölçüde gelişmesine de yol açar. S

Soğuk savaş döneminde dünyada ve ülkemizde bir tabu olarak görülen, iletişim ve düşüncelerin sınır tanımaksızın yayılması fikri söz konusu dönemde gerçekleşir. Ülkemizdeki basın kuruluşları özellikle 1990’ların ortalarında kullanıma açılan internetin ortaya çıkışıyla, farklı bir etki altında kalırken kendi haber ajanslarının ve özel radyo-televizyon yayınlarının (tecimsel yayıncılık) da başlamasıyla birlikte medyalaşma süreci içine girmişleridir. Artık ülkede, sadece basından bahsetmek olası değildir; buna karşın yaygın ve moda tabiriyle medya olgusu, bütün “görkemi” ile 1990’ların özellikle 2. yarısından itibaren kendisini hissettirir. Bu dönemde, TRT yayınlarının yanı sıra özelleşen radyo ve televizyon yayıncılığı ülkede 1970’lerdeki donuk ve renksiz yayıncılığın tersine farklı ve gelişmeye yönelik bir yayıncılık anlayışının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Şimdi ülkede 2. tür yayıncılık faaliyetinden söz etmek olasıdır, bunlar: 1-)Kamu Hizmeti Yayıncılığı, 2-)Özel Yayıncılık. 1990’ların ortalarından başlayarak karlı ve toplumsal etkisi yüksek olan özel yayıncılık faaliyetinin talipleri artarken, bu alanda yasal düzenlemelerin etkin biçimde faaliyete geçirilmesi gereksinimi de ortaya çıkmıştır. Seyirciyi ekrana bağlamak ve rekabette öne geçme amacıyla magazinleşme olgusunun ortaya çıktığı medya alanında, kar marjlarını arttırmaya ve piyasaya hâkim olmaya yönelik tekelleşme eğilimi de yine bu dönemin karakteristik özelliğidir. Yine aynı dönemin en önemli özelliklerinden biri de, Özal ile başlayan süreçte medyanın siyasi amaçlara hizmet edecek biçimde kullanımının ortaya çıkışıdır ki, bu eğilim daha sonraları siyasi iktidarların medyayı doğrudan ya da dolaylı biçimde etkileme çabalarını da kendiliğinden doğuracaktır. Ortaya çıkan sürecin kaçınılmaz ve çok önemli bir sonucu da, ülkedeki çeşitli “güç odakları” arasındaki “savaşlarda” medyanın kullanılmasıdır.

Uygulamalar

--

Uygulama Soruları

--

Bu Bölümde Ne Öğrendik Özeti

Bölüm Soruları

1)

a)

b)

c)

d)

Cevaplar

1) ..., 2) ..., 3) ..., 4) ..., 5) ...

**13. GÜNÜMÜZDE GAZETECİ TANIMI İLE İFADE VE BASIN
ÖZGÜRLÜĞÜ KAVRAMININ ANAYASAL VE ULUSLARARASI
SÖZLEŞMELERDE ELE ALINIŞ BİÇİMİ**

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

- 13.1.**
- 13.2.**
- 13.3.**

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği

Anahtar Kavramlar

--

Giriş

2000’li yıllarda basın kuruluşları gerek yapı gerekse yönetim ve sermaye anlamında genişleyip dönüşerek, medyalaşmıştır. Burada, internet kullanımı ile online gazete yayımlama olanaklarının yanı sıra tecimsel televizyon yayınlarını da gözden kaçırmamak gerekmektedir.

Artık gazetelerin internet üzerinden okurlarına ulaşma imkânları mevcutken, teknolojik bağlamda değerlendirildiğinde gazeteci kavramının da geçmişle karşılaştırıldığında farklılıklar içerdiği açıkça görülmektedir. Bütün demokratik ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de medyanın vatandaşın siyasal yaşama aktif olarak katılımının sağlanmasında etkin rol oynaması olağan görülmekte ayrıca sosyal sorumluluğundan dolayı medya kuruluşlarına toplumdaki mesleki kuruluşlardan farklı olarak bakılmakta ve bu konudaki yasal düzenlemelerde söz konusu yaklaşım açıkça görülebilmektedir.

Günümüzde gazeteci tanımı ile ilgili çeşitli tanımlar ortaya konulmaktadır. Ancak bunlardan en dikkate değer ve önemli olanları yasalarda yer alan tanımlardır. Sebebi ise, bu tanımlamaların resmi olarak geçerliliğinin ve kabul edilir olmasıdır. Bütün bunların yanı sıra, çağımızdaki teknolojik gelişmelerin yanı sıra çalışma koşullarındaki değişikliklerin de dikkate alınarak ortaya konulduğu dikkat çekici diğer bir tanımlama ise, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin bir çalışması olan Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi'nde yer alandır. Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi yasal nitelikli bir metin olmamakla birlikte, isteğe bağlı bir meslek kuruluşunun çalışması biçiminde ortaya çıkmış olup doyurucu bir tanımı içinde barındırır niteliktedir. Ülkemizde ise, gazeteci kimdir sorusuna yanıt bulunmak istenirken karşılaşılan yasal nitelikli metinlere bakıldığında şunlar görülür: 1-)5187 sayılı Basın Yasası, 2-)212 sayılı yasa ile değişik, 5953 sayılı ve kısaca Basın-İş Yasası olarak bilinen yasa, 3-)Basın Kartları Yönetmeliği'dir. Ülkemizde, düşünce ve kanaatlerin yayılması hakkının, anayasal güvence altında olması ayrıca Türkiye Cumhuriyeti devletinin sosyal bir hukuk devleti olmasından dolayı, genel anlamda her Türkiye Cumhuriyeti vatandaşının herhangi bir yasal engelle karşılaşmaksızın gazete çıkartma ve gazetecilik yapma hakkı kuramsal olarak mevcuttur. Bu, her vatandaşımıza gerek ülkemizdeki yasal düzenlemeler, gerekse uluslararası anlaşmalar dolayısıyla tanınmış olan ve ayrıca anayasal olarak koruma altına alınmış bir haktır. Böylece basın alanındaki mesleki etkinlik, yalnızca iş kanunu ile düzenlenmiş bir meslek faaliyeti olmanın çok ötesinde değişik yasalar ve anayasal olarak düzenlenmiş ve daha da ötesinde koruma altına alınmış bir faaliyet alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğer yandan, ülkemiz vatandaşlarının gazetecilik faaliyetlerini doğrudan ilgilendiren 2 temel uluslararası sözleşmeden de söz etmek gerekir. Bunlardan ilki, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi diğeri ise, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'dir. Her iki uluslararası sözleşmede de kişilerin düşünce ve kanaatlerini yayma özgürlüğünden bahsedilmekte ve bu konuda sözleşmeye taraf devletler de yükümlülük altına girmektedir. Bu arada belirtmek gerekirse, demokrasi ile yönetilen bütün ülkelerde basın faaliyeti, sadece bir mesleki alan etkinliği olarak değil, aynı zamanda bir sosyal sorumluluk alanı olarak da kabul edilmesi dolayısıyla, gerek ulusal gerekse uluslararası düzende gerçekleştirilen anlaşma ve yasal nitelikli düzenlemelerde koruma altına alınmıştır. Bu açıdan değerlendirildiğinde basın diğer meslek faaliyetlerinden farklı bir konumda değerlendirilmelidir. Aksi takdirde, gerçeği ve doğruyu tam olarak aksettirmeyen basın – ya da daha geniş bir anlatımla medya - demokratik yaşamın olumsuz yönde etkilenmesine yol açacak ve dolayısıyla da demokratik yaşam, ülke ve toplum açısından ortaya çıkacak sonuç da olumsuz olacaktır. Günümüz modern toplum

yaşamında demokrasinin sağlıklı biçimde yaşaması ve bu yaşamsallığın devamının sağlanmasında basın ya da çok daha geniş bir perspektifte belirtmek gerekirse, medyanın önemi her geçen gün artmakta buna karşın toplumunda medyada ortaya konulan haber ve yorumlar karşısındaki tutumunun da bilinçli olması gereksinimi vazgeçilmez bir zorunluluk haline gelmektedir. Nitekim bu konu, demokratik ülkelerdeki medyanın toplumsal işlevi açısından değerlendirildiğinde, son yıllarda özellikle Milli Eğitim Bakanlığı ve RTÜK'ün girişim ve katkılarıyla oluşturulan ve müfredata konulan “Medya Okuryazarlığı” dersinin de ortaya çıkışı ve önemi daha iyi biçimde kavranabilmektedir. Ayrıca demokrasilerde vatandaşların aktif olarak yönetime katılımlarının sağlanması ile demokratik sistemin sağlıklı biçimde sürdürülmesinde, medyanın önemi ve sorumluluklarının da yaşamsal öneme sahip olduğu gerçeği, böylesi bir değerlendirmede çok net olarak ortaya çıkmaktadır.

Uygulamalar

--

Uygulama Soruları

--

Bu Bölümde Ne Öğrendik Özeti

Bölüm Soruları

1)

a)

b)

c)

d)

Cevaplar

1)...., 2)...., 3)...., 4)...., 5)...

**14. TÜRKiYE'DE MEDYA İLE İFADE VE BASIN ÖZGÜRLÜĞÜ
KAVRAMLARINA GENEL BİR BAKIŞ. GENEL DEĞERLENDİRME**

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

- 14.1.**
- 14.2.**
- 14.3.**

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği

Anahtar Kavramlar

--

Giriş

Dönem içinde yapılan dersler ve konular irdelenerek son derste genel bir değerlendirme yapılacaktır.

Dönem içinde yapılan ders ve işlenen konuların genel bir değerlendirmesi yapılacak ayrıca ifade ve basın özgürlüğü kavramları ile bunların anayasal hükümler bağlamında koruma altına alınması olgusu değerlendirilecektir. Buna ek olarak, dönem içinde işlenen konularla ilgili olarak öğrencilerin görüşlerine başvurulacak anlaşılmayan tartışmaya açık noktalarda karşılıklı tartışma ortamı geliştirilerek öğrencilerin genel tartışma ve değerlendirmeye katılımları sağlanacak ve dönemin son dersi bu şekilde bitirilecek.

Uygulamalar

--

Uygulama Soruları

--

Bu Bölümde Ne Öğrendik Özeti

Bölüm Soruları

1)

a)

b)

c)

d)

Cevaplar

1), 2)...., 3)...., 4)...., 5)...

KAYNAKÇA

- AKIN, Kenan. “Gazetecinin Her Şeyi Bilme Sendromu”, Babıali Magazin, Sayı: 184, Ekim 2004.
- ALEMDAR, Zeynep. Oyunun Kuralı, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1990.
- ALPMAN, Nazım. “Gazetecilerin Çalışma Bayramı”, Milliyet, 10 Ocak 1999.
- ALTAN, Çetin. “Hainlik Suçlamasının İflasına Doğru”, Milliyet, 23 Eylül 2004.
- ALTSCHULL, J. Herbert. Agents of Power, Longman, New York & London, 1984.
- ARHAN, Faruk, v.d. Medya Eleştirisi ya da Hermes’i Sorgulamak, Öteki Yayınevi, Ankara, 1998.
- ATEŞ, Toktamış. Siyasal Tarih I, İstanbul Üniversitesi Yayın No: 3550, İstanbul, 1989.
- ATILGAN, Semra. “Mesleği Gazeteci”, Marmara İletişim Dergisi, Sayı: 6, Nisan 1994.
- AYDOĞAN, Filiz, Küresel Medya, Beta Yayınevi, İstanbul, 2011.
- BALCIOĞLU, Nurgün. “Ulusal Gazete ve Televizyonlarda Yönetmel Yapı, İşleyiş ve Mesleki Eğitim Sorunları (8)”, Bizim Gazete, 26 Kasım 1999.
- BAŞKUT, Cevat Fehmi. Gazetecilik Dersleri, (İkinci Baskı), İstanbul Üniversitesi Yayın No: 1233, İstanbul, 1967.
- BELSEY Andrew ve Ruth CHADWICK. Medya ve Gazetecilikte Etik Sorunlar, Çev. Nurçay Türkoğlu, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1998.
- BEKTAŞ, Arsev, Kamuoyu, İletişim ve Demokrasi, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2013.
- BİNARK, Mutlu ve Günseli BAYRAKTUTAN, Ayın Karanlık Yüzü: Yeni Medya ve Etik, Kalkedon Yayıncılık, İstanbul, 2013.
- BİNARK, Mutlu ve Mine Gencil BEK, Eleştirel Medya Okuryazarlığı, İstanbul, Kalkedon Yayınları, 2007.
- Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, 3. Cilt, Milliyet Yayınları, İstanbul, (Yayın Tarihi Yok).
- Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, 6. Cilt, Milliyet Yayınları, İstanbul, (Yayın Tarihi Yok).
- Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, 7. Cilt, Milliyet Yayınları, İstanbul, (Yayın Tarihi Yok).
- Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, 18. Cilt, Milliyet Yayınları, İstanbul, (Yayın Tarihi Yok).
- CANKAYA, Özden. Dünden Bugüne Radyo Televizyon, Beta Basım Yayım Dağıtım A. Ş., İstanbul, 1997.
- CEMAL, Hasan. Kimse Kızmasın Kendimi Yazdım, (9. Baskı), Doğan Kitapçılık, İstanbul, 1999.
- _____. “Hiç Bitmeyen, Ömür Törpüsü Bir Şarkı”, Milliyet, 2 Mayıs 2000.
- ÇONGAR, Yasemin. “İlimli İslam Tartışması”, Milliyet, 22 Mart 2004.

COŞKUN, Eyüp. “Türk Basınında Basın Hürriyeti ve Sansür”, Genç Basın, Sayı: 2, Ağustos-Eylül 1987.

DEMİRKENT, Nezihe. “Gazeteci Kimdir?”, Marmaranın Sesi, Sayı: 6, Temmuz 1984.

_____. “Gazetecilik Bir Takım İşidir”, Dünya Gazetesi, 23 Eylül 1993.

_____. Medya Medya, Dünya Yayınları, İstanbul, 1995.

DÖNMEZER, Sulhi. Basın Hukuku, Cilt I, (Değiştirilmiş ve Genişletilmiş İkinci Bası), İ.Ü. Yayınları No: 744, İstanbul, 1964.

_____. Basın Hukuku, (Üçüncü Bası), İstanbul Üniversitesi Yayınları No: 1389, İstanbul, 1968.

_____. Basın ve Hukuku, (Dördüncü Bası), İ. Ü. Yayınları No: 2213, İstanbul, 1976.

DAĞTAŞ, Erdal, Türkiye’de Magazin Basını, Ütopya Yayınevi, Ankara, 2006.

DAĞTAŞ, Banu ve Erdal DAĞTAŞ (Der.). Medya, Tüketim Kültürü ve Yaşam Tarzları, Türkiye Medyasından Örüntüler, Ütopya Yayınları: 175, Ankara, 2009.

DAĞTAŞ, Erdal (Der.), Türkiye’de Sivil İtaatsizlik Toplumsal Hareketler ve Basın, Ütopya Yayınevi, Ankara, 2008.

DAĞTAŞ, Erdal (Der.), Küreselleşme, Medya, Toplum, Birgün Kitap, Eskişehir, 2013.

DÜNDAR, Can. “TRT’den Nasıl İstifa Ettim?”, Milliyet, 9 Ocak 2003.

EKŞİ, Oktay. Gazeteci Kimdir?, Basın Konseyi Yayınları: 9, İstanbul, 1993.

_____. “Gazeteci Kimdir”, Babıalı Magazin, Sayı: 46, 15 Mart-15 Nisan 1993.

ER, Turgut. Türkiye’de Basın Yayın ve Tanıtma, Başbakanlık Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü, Ankara, 2003.

ERGÜL, Hakan. “Türkiye’de Televizyon Kanallarında Haberin Magazinleşmesi ve Eğlenceyle Dolayımlanan İdeoloji”, 1. Ulusal İletişim Sempozyumu Bildirileri 3-5 Mayıs 2000, Gazi Üniversitesi İletişim Dergisi Yayınları, Ankara.

Gazeteciler Cemiyeti ve 40 Yıl 1946-1986, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları: 24, İstanbul, 1987.

GERÇEK, Selim Nüzhet. Türk Matbuatı, (Der. Ali Birinci), Gezgin Kitapevi, Ankara, 2002.

GEZGİN, Suat. Basında Fotoğrafçılık, Der Yayınları: 154, İstanbul, 1994.

GÖRGÜLÜ, Güventürk. Basında Ekonomik Bağımlılık, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Yayınları: 33, İstanbul, 1991.

GÜLDEMİR, Ufuk. Texas-Malatya, Tekin Yayınevi, İstanbul, 1992.

<http://bornova.ege.edu.tr/~iletisim/perspektif/roportaj/> (erişim 05.10.2004)

<http://listweb.bilkent.edu.tr/kadin/1997/Jan/0079.html> (erişim 22.09.2009)

<http://tr.wikipedia.org/wiki/Cumhuriyet> (erişim 18.09.2009)

<http://www.istanbul.gov.tr/images/docs/insanHaklariSozlesme.pdf> (erişim 19.11.2009) (05.02.2010)

http://www.belgenet.com/arsiv/sozlesme/aihs_01.html (erişim 26.01.2010)

<http://www.belgenet.com/arsiv/sozlesme/iheb.html> (erişim 19.11.2009)

http://www.donusumkonagi.net/makale.asp?id=3319&baslik=demokrasi_nedir_ (erişim 18.09.2009)

<http://www.misakonline.com/forum/viewtopic.php?f=14&t=5881> (erişim 18.09.2009)

İÇEL, Kayıhan. Kitle Haberleşme Hukuku, (Üçüncü Bası), Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş., İstanbul, 1990.

- İNCEOĞLU, Yasemin G. Çeşitli Ülkelerde Medya, Der Yayınları: 132, İstanbul, 1994.
- _____. ABD’de Medya, Der Yayınları: 152, İstanbul, 1994, s.14.
- İNÜĞÜR, M. Nuri. Türk Basın Tarihi, Gazeteciler Cemiyeti, İstanbul, 1992.
- _____. Basın ve Yayın Tarihi, (3. Basım), Der Yayınları, İstanbul, 1993.
- KABACALI, Alpay. Türk Basınında Demokrasi, Kültür Bakanlığı Yayınları: 1638, Ankara, 1994.
- _____. Cumhuriyet Öncesi ve Sonrası Matbaa ve Basın Sanayii, Cem Ofset Matbaacılık San. A.Ş., İstanbul, 1998.
- KAHRAMAN, Ahmet. Cici Basının Sefalet ve Rezaleti, Tümzamanlar Yayıncılık, İstanbul, 1999.
- KARACA, Emin. Türk Basınında Kalem Kavgaları, Gendaş, İstanbul, 1998.
- KARAKUŞ, Emin. 40 Yıllık Bir Gazeteci Gözü İle İşte Ankara, Hürriyet Yayınları: 187, İstanbul, 1977.
- KEANE, John. Medya ve Demokrasi, (İkinci Basım), Çev. Haluk Şahin, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1993.
- KEJANLIOĞLU, Beybin. “Radyo Tv Yayıncılığı Siyaseti”,
<http://eski.bianet.org/diger/arastirma222.htm> (erişim 22.09.2009).
- KOLOĞLU, Orhan. Osmanlı’dan Günümüze Türkiye’de Basın, (2. Basım), İletişim Yayınları, İstanbul, 1994.
- MAZICI, Nursen. “1930’a Kadar Basının Durumu ve 1931 Matbuat Kanunu
<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/45/809/10292.pdf> (erişim 23.09.2009).
Milliyet, 4 Mayıs 2000.
- NEBİLER, Halil. Medyanın Ekonomi Politikası, Sarmal Yayınevi, İstanbul, 1995.
- ORAL, Fuat Süreyya. Türk Basın Tarihi 1919-1965 Cumhuriyet Dönemi, Doğu Matbaacılık, Ankara, 1968.
- ÖZGEN, Mahmut İhsan. İnsanlık ve Sosyolojik Boyutlarıyla Basın Meslek Ahlakı ve Yasalar, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1994.
- ÖZGEN, Murat. Gazetecinin Etik Kimliği, (Genişletilmiş 3. Baskı), Set-Systems Tercümanlık Reklamcılık Yayıncılık Ltd., İstanbul, 2006.
- ÖZTÜRK, Ahmet. “Türkiye’nin Demokratikleşme Sürecinde Yaşadığı Basın Özgürlüğü Sorunu”, Marmara İletişim Dergisi, Sayı: 4, Ekim 1993.
- PERİN, Cevdet. Tarih Boyunca Düşünce ve Basın Özgürlüğü, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1974.
- PULUR, Hasan. “Karikatür Davaları ve Sansür”, Milliyet, 4 Ekim 2004.
- SABUNCU, M. Yavuz. “Türkiye’de Anayasalar ve Demokratikleşme”, Radikal Gazetesi Cumhuriyet Eki, İstanbul, 29.10.2003.
- SAĞNAK, Mehmet. Medya-Politik, Eti, İstanbul, 1996.
- SAYILGAN, Şevket. “Türkiye’de Basın Özgürlüğü ve Cumhuriyet Dönemi Anayasalarının Basın Özgürlüğüne Yaklaşımları”, Marmara İletişim Dergisi, Sayı:1, Aralık 1992.
- ŞAPOLYO, Enver Behnan. Türk Gazetecilik Tarihi ve Her Yönü İle Basın, Güven Matbaası, Ankara, 1971.
- SOYGÜDER, Şebnem. Eyvah Paparazzi, Om Yayınevi, İstanbul, 2003.

- SÖĞÜT Mine, Tamaşa F. DURAL, Çetin DEMİRHAN. Fotoğraflarla 12 Eylül Kitabı, Hürgüç Gazetecilik, İstanbul, 1994.
- SUCU, Mehmet. 12 Eylül Yasakları, Günizi Yayıncılık, İstanbul, 2005.
- TANER, Haldun. “Oyunun Kuralına Uymak ya da Uymamak”, Milliyet Magazin Pazar Eki, 6 Temmuz 1975.
- TAVUS, Yusuf (Hazırlayan). Basın Rehberi 1995, (4. Baskı), Mükellef Yayıncılık, İstanbul, 1995.
- TILIÇ, L. Doğan. Utanıyorum Ama Gazeteciyim, İletişim Yayınları, İstanbul, 1998.
- TİKVEŞ, Özkan. “Basında Kendi Kendini Kontrol Sisteminin Hukuki Yönü”, İ. Ü. Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt XXXIV, Sayı: 1-4, İstanbul, 1969.
- TOKER, Metin. İsmet Paşayla On Yıl 1954-1957, Birinci Cilt, (İkinci Baskı), Akis Yayınları, Ankara, 1966.
- _____. Tek Partiden Çok Partiye, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1970.
- TOKGÖZ, Oya. Temel Gazetecilik, İmge Kitapevi, Ankara, 1994.
- TOPUZ, Hıfzı (Koordinatör). Basında Tekelleşmeler, TÜSES ve İLAD Ortak Yayını, İstanbul, 1989.
- _____. Başlangıçtan Bugüne Türk Basın Tarihi, (İkinci Baskı), Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1996.
- _____. II. Mahmut’tan Holdinglere Türk Basın Tarihi, (2. Basım), Remzi Kitabevi, İstanbul, 2003
- Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Tüzüğü, Erdini Basım ve Yayınevi, 30 Mart 2000.
- Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Yayınları: 54, İstanbul, 1998.
- Türkiye Gazeteciler Cemiyeti 1992-1993 Çalışma ve Hesap Raporu.
- UYGUÇ Ünal ve Ali GENÇ. Radyo Televizyon Haberciliği, (Genişletilmiş 2. Baskı), Avcıol Basım-Yayın, İstanbul, 1998.
- YALÇIN Soner ve Doğan YURDAKUL. Bay Pipo, 2. Baskı, Doğan Kitapçılık, İstanbul, 2000.
- YİĞENOĞLU, Çetin. Metelikten Medyaya, Çağdaş Yayınları, İstanbul, 1996.